

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Imię i nazwisko autorki rozprawy: Monika Weychert

Promotor: dr hab. Mateusz Salwa

Promotor pomocniczy: dr Mateusz Skrzeczkowski

Temat rozprawy doktorskiej:

Niewidzialna zagłada. Romska sztuka współczesna jako bunt podporządkowanych innych

Słowa kluczowe: Romowie, Zagłada Romów, parias, ofiara, niewidzialność, moment polityczny, współczesna sztuka romska, sztuka post-romska

Streszczenie

U źródeł niniejszej rozprawy leży przekonanie, że mimo upływu czasu konsekwencje spychania historii Romów na margines europejskiej historiografii są odczuwalne i znajdują swój wyraz w kwitnym niemal wszędzie antycyganizmie, o którym mówi się, że jest ostatnim powszechnie akceptowanym rasizmem. W drugiej połowie XX w. sztuka Romów spełniała rolę narzędzia służącego uwidzialnianiu Zagłady Romów w okresie ich etnicznej i politycznej mobilizacji, tj. od lat 70-tych XX wieku, ale jej skuteczność w uwidzialnianiu owego historycznego faktu spadła w początkach XXI wieku, po tym, kiedy sztuka romska została włączona w pole sztuki zinstytucjonalizowanej przez narody większościowe.

W pierwszej części rozprawy przybliżona została problematyka związana z Zagładą Romów i jej społecznymi i historycznymi kontekstami. Figura pariasa pozwoliła prześledzić specyfikę Zagłady Romów jako ludobójstwa równoległego do Szoa, lecz o odmiennych przyczynach, przebiegu oraz powojennych konsekwencjach, które przesądziły o jej niepamięci oraz niewidzialności.

W drugiej części rozprawy przedstawione zostały tematy podejmowane przez artystów romskich tworzących prace o Zagładzie Romów wynikające z jej specyfiki: uwidzialnienie miejsc pamięci, uwidzialnienie wizerunków ofiar, uwidzialnienie rasowych motywów nazistowskiej zbrodni na Romach. Chciałam prześledzić, jak, kiedy i czy w ogóle owe strategie wpływają na (nie)widzialność Zagłady Romów wśród narodów większościowych. Inspiruję się przy tym koncepcją „dzielenia postrzegalnego” J. Rancière’a.

Zaproponowałam aby przyjąć cezurę czasową wyznaczoną przez dwa wydarzenia: zaprezentowanie pawilonu romskiego *Paradise Lost* na Biennale w Wenecji w 2007 roku i Pierwsze Romskie Biennale zorganizowane w Berlinie w 2018 roku. W tej ramie czasowej analizowałam relacje między narracjami romskiego ruchu politycznego w okresie etnicznej mobilizacji a artystycznymi wypowiedziami artystów romskich. Próbowałam mianowicie odpowiedzieć na pytania o przyczyny porażki dotychczasowych strategii uwidzialniania Zagłady; i przybliżyć obserwowane w najnowszych zjawiskach romskiej sztuki współczesnej, poszukiwania dróg wyjścia z impasu. Jedną z nich jest post-romskość jako próba redefinicji romskiej tożsamości i spojrzenie na Zagładę Romów z rozszerzonej perspektywy.